EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 09 19
COM(2025) 508 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

DĖL DIREKTYVOS 2012/18/ES DĖL DIDELIŲ, SU PAVOJINGOMIS CHEMINĖMIS MEDŽIAGOMIS SUSIJUSIŲ AVARIJŲ PAVOJAUS KONTROLĖS ĮGYVENDINIMO IR VEIKSMINGUMO 2019–2022 M. LAIKOTARPIU

TURINYS

ĮVADAS 2

1. VALSTYBIŲ NARIŲ ATASKAITŲ SANTRAUKA 3

1.1. Objektų statistiniai duomenys 3

1.1.1. Objektų skaičius 3

1.1.2. Išorės avariniai planai 5

1.1.3. Informacija visuomenei 7

1.1.4. Patikrinimai 9

1.1.5. Draudimas eksploatuoti, sankcijos ir kitos prievartinės priemonės 11

1.2. Didelių avarijų statistika 12

2 PRAMONINIŲ AVARIJŲ PREVENCIJOS GERINIMO BŪDAI 16

3 IŠVADOS 19

ĮVADAS

Didelės, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusios avarijos kelia nemažą grėsmę žmonėms ir aplinkai, be to, dėl tokių avarijų dažnai patiriama reikšmingų ekonominių nuostolių, jos trikdo tvarų ekonomikos augimą.

Atsižvelgiant į tai, Direktyvoje 2012/18/ES[1] dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės (toliau – Seveso III direktyva) nustatyta rizikos valdymo priemonių sistema, kad būtų užkirstas kelias didelėms, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusioms avarijoms ir užtikrinama tinkama parengtis, prevencija ir reagavimas, jeigu tokių avarijų vis dėlto įvyktų.

Šią direktyvą valstybės narės turėjo perkelti į savo nacionalinę teisę iki 2015 m. birželio 1 d. Ji taikoma objektams, kuriuose pavojingų cheminių medžiagų gali būti (pvz., jas perdirbant arba sandėliuojant) daugiau nei tam tikras nustatytas kiekis. Atsižvelgiant į pavojingų cheminių medžiagų kiekį, kuris yra arba gali būti, objektai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės pakopų objektus, o pastariesiems taikomi griežtesni reikalavimai.

Taigi Seveso III direktyva yra veiksminga priemonė, padedanti itin industrializuotai Europos Sąjungai siekti nulinės taršos tikslo, užtikrinant pramoninių avarijų prevenciją, – šis įsipareigojimas, nustatytas Europos žaliojo kurso komunikate ir Nulinės taršos veiksmų plane. Pagal Seveso III direktyvos 21 straipsnio 2 dalį, valstybės narės kas ketverius metus turi pateikti Komisijai šios direktyvos įgyvendinimo ataskaitą. Šioje ataskaitoje apibendrinami valstybių narių pagal 29 straipsnį pateikti 2019–2022 m. duomenys[2], siekiant pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai informaciją apie dabartinę Seveso III direktyvos įgyvendinimo padėtį.

Ji parengta po pirmosios ataskaitos, kuri buvo paskelbta 2021 m. ir apėmė 2015–2018 m. laikotarpį[3].

Šią ataskaitą sudaro dvi dalys:

- I dalyje apibendrinama valstybių narių pateikta informacija apie Seveso III direktyvos įgyvendinimą. 1.1 skirsnyje pateikiama informacija, surinkta iš valstybių narių pagal Komisijos įgyvendinimo sprendimą 2014/896/ES[4] pateiktų ataskaitų, ir jame daugiausia dėmesio skiriama anksčiau nustatytoms probleminėms sritims. Ši informacija papildyta duomenimis apie Seveso objektus, gautais iš Seveso įmonių informacijos paieškos sistemos (ESPIRS)[5] duomenų bazės. Šioje santraukoje siekiama įvertinti Direktyvos nuostatų įgyvendinimo lygį ir nurodyti bet kokius šalintinus

([1]) 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės, iš dalies keičianti ir vėliau panaikinanti Tarybos direktyvą 96/82/EB, OL L 197, 2012 7 24, p. 1–37.

([2]) Buvo atsižvelgta į Jungtinės Karalystės duomenis apie Seveso objektų, apie kuriuos pranešta 2019 m., kai Jungtinė Karalystė vis dar buvo valstybė narė, skaičių.

([3]) Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Direktyvos 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės įgyvendinimo ir veiksmingumo 2015–2018 m. laikotarpiu, 2021 9 29, COM(2021) 599.

([4]) 2014/896/ES: 2014 m. gruodžio 10 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo nustatoma forma, kuria valstybės narės turi teikti informaciją apie tai, kaip įgyvendinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės (pranešta dokumentu Nr. C(2014) 9335).

([5]) EUROPA. ESPIRS duomenų suvestinė. Europos Komisija.

trūkumus. 1.2 skirsnis papildo ankstesnį skirsnį duomenimis apie avarijas, gautais išanalizavus Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro Didelių avarijų pavojaus biuro (MAHB) tvarkomą pranešimų apie dideles avarijas sistemą (EMARS)[6].

- II dalyje išdėstyti numatomi veiksmai, kurių Komisija imsis bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, siekdama toliau gerinti pramoninių avarijų prevenciją ir pasirengimą joms, be kita ko, šalindama įgyvendinimo trūkumus.

Kaip ir atliekant ankstesnius vertinimus, šios ataskaitos išvados visų pirma grindžiamos valstybių narių ataskaitose pateikta informacija ir išsamia ataskaitų analize[7], taip pat kitais svarbiais duomenimis, gautais iš ESPIRS ir EMARS duomenų bazių.

27 valstybių narių ataskaitos, apimančios 2019–2022 m. ataskaitinius laikotarpius ir ankstesnius ataskaitinius laikotarpius, yra viešai prieinamos[8].

1. VALSTYBIŲ NARIŲ ATASKAITŲ SANTRAUKA

Visos 27 valstybės narės Komisijai pateikė 2019–2022 m. ketverių metų ataskaitas.

1.1. Objektų statistiniai duomenys

1.1.1. Objektų skaičius

2022 m. Seveso III direktyva buvo taikoma iš viso 11 059 objektams 27 ES valstybėse narėse (plg. *1 diagramą*). Tai yra 168 objektais daugiau nei ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu: 2018 m. tose pačiose 27 valstybėse narėse pranešta apie 10 836 objektus[9]. Ataskaitiniu laikotarpiu didžiausia Seveso objektų dalis buvo Vokietijoje (34 proc.), Prancūzijoje (11 proc.), Italijoje (9 proc.), Ispanijoje (8 proc.) ir Lenkijoje (4 proc.).

Ataskaitiniu laikotarpiu aukštesnės pakopos objektų (angl. UTE, *upper-tier establishment*)[10] ir žemesnės pakopos objektų (angl. LTE, *lower-tier establishment*)[11] dalis nekito – vidutiniškai 43 proc. UTE ir 57 proc. LTE.

([6]) Pranešimų apie dideles avarijas sistema (https://emars.jrc.ec.europa.eu).

([7]) Komisijos įgyvendinimo sprendimu 2014/896/ES nustatytos formos valstybių narių ataskaitų dėl Direktyvos 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės įgyvendinimo analizė ir santrauka.

([8]) https://circabc.europa.eu/w/browse/4cc9ca17-0920-4d8a-8796-6ffa170612b7.

([9]) Tačiau Jungtinei Karalystei išstojus iš ES, bendras Seveso objektų, apie kuriuos pranešta 2022 m., skaičius buvo mažesnis nei bendras Seveso objektų, apie kuriuos pranešta 2018 m., skaičius (717). Į šį skaičių įtraukti Jungtinės Karalystės duomenys – joje buvusių Seveso objektų skaičius tuo metu buvo ketvirtas pagal dydį ES.

([10]) Seveso III direktyvos 3 straipsnio 2 punktas: žemesnės pakopos objektas – objektas, kuriame pavojingų cheminių medžiagų yra tiek, kiek nurodyta I priedo 1 dalies antroje skiltyje arba I priedo 2 dalies antroje skiltyje, arba daugiau, tačiau mažiau, nei nurodyta I priedo 1 dalies trečioje skiltyje arba I priedo 2 dalies trečioje skiltyje, jei taikytina naudojant I priedo 4 pastaboje nurodytą sumavimo taisyklę.

([11]) Seveso III direktyvos 3 straipsnio 3 punktas: aukštesnės pakopos objektas – objektas, kuriame pavojingų cheminių medžiagų yra tiek, kiek nurodyta I priedo 1 dalies trečioje skiltyje arba I priedo 2 dalies trečioje skiltyje, arba daugiau, jei taikytina naudojant I priedo 4 pastaboje nurodytą sumavimo taisyklę.

1 diagrama. Seveso objektų skaičius 2022 m.[12]

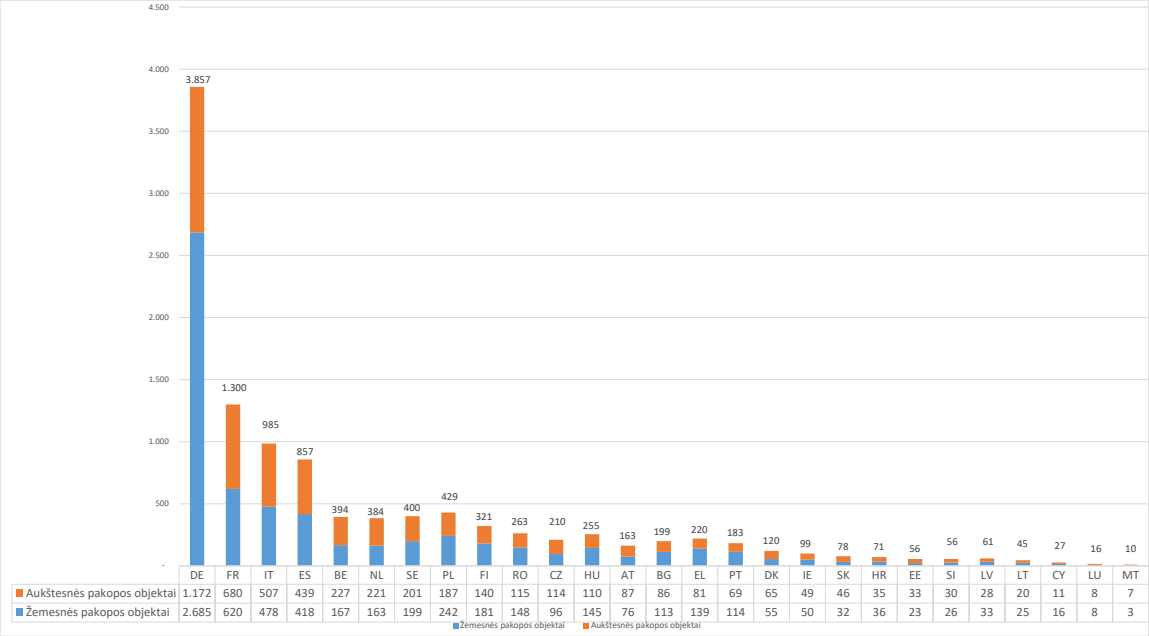

Kaip matyti iš *2 diagramos*, nustatytas lėtas, tačiau tolygus objektų, kuriems taikoma Direktyva, skaičiaus didėjimas iki 2018 m. Tai reikia vertinti atsižvelgiant į tai, kad per šį laikotarpį įvyko trys ES plėtros etapai (2004, 2007 ir 2013 m.), o 2012 m. peržiūrėjus 1996 m. gruodžio 9 d. Direktyvą 96/82/EB dėl didelių, su pavojingomis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės[13] (Seveso II direktyvą) pasikeitė Seveso III direktyvos taikymo sritis. Duomenis apie žemesnės pakopos objektus pradėta pranešti tik nuo 2009–2011 m. ataskaitinio laikotarpio.

Po 2018 m., Jungtinei Karalystei išstojus iš Europos Sąjungos, bendras Seveso objektų skaičius, palyginti su ankstesniu laikotarpiu, sumažėjo, nes 2018 m. Jungtinė Karalystė buvo šalis, kurioje Seveso objektų skaičius buvo ketvirtas pagal dydį ES (8 proc.). Tačiau, kaip minėta pirmiau, reikėtų pažymėti, kad Seveso objektų skaičius tose pačiose 27 ES valstybėse narėse 2018–2022 m. šiek tiek padidėjo.

([12]) Šaltinis – ESPIRS.

([13]) 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos direktyva 96/82/EB dėl didelių, su pavojingomis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės, *OL L 10, 1997 1 14, p. 13–33*.

2 diagrama. Seveso objektų, apie kuriuos pranešta, skaičiaus raida 1996–2022 m.[14]

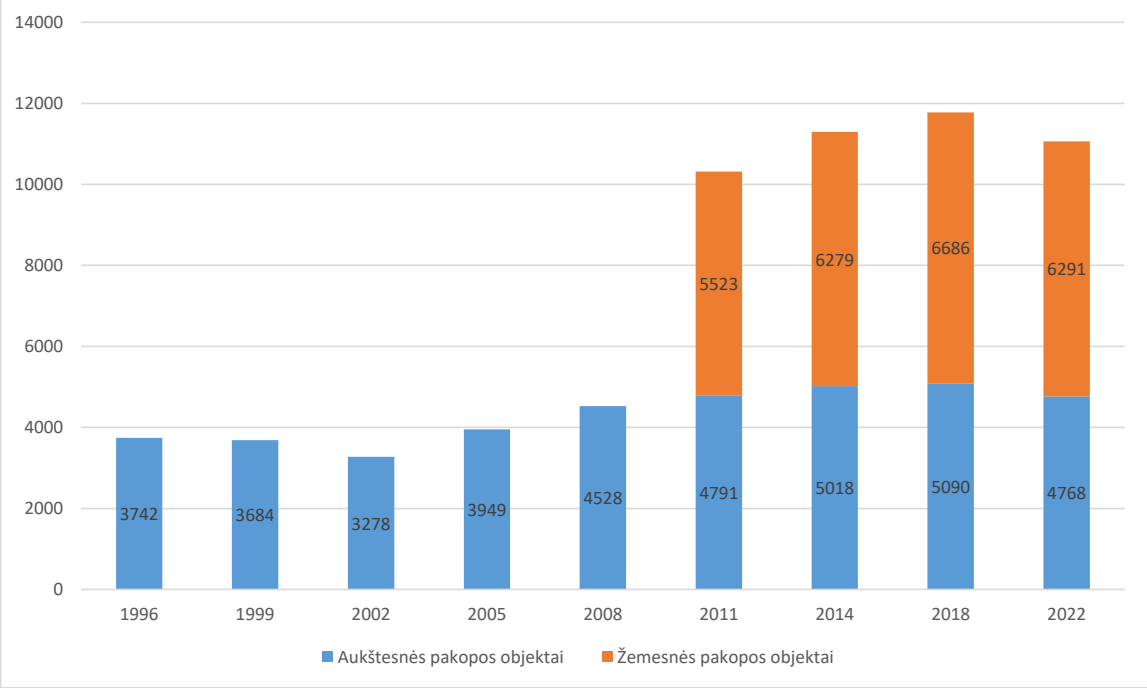

Dažniausios konkrečios veiklos, kuriai taikoma Seveso III direktyva, kategorijos ataskaitiniu laikotarpiu yra šios[15]:

1) elektros energijos gamyba, tiekimas ir paskirstymas (15 proc.);

2) kuro laikymas (11 proc.);

3) didmeninė ir mažmeninė prekyba (9 proc.).

1.1.2. Išorės avariniai planai

Pagal Seveso III direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punktą reikalaujama, kad veiklos vykdytojai kompetentingoms valdžios institucijoms pateiktų būtiną informaciją, kad jos galėtų parengti išorės avarinius planus (angl. EEP, *external emergency plan*) aukštesnės pakopos objektams. Šie planai yra svarbūs siekiant greitai ir suderintai reaguoti į dideles avarijas ir atlieka ypač svarbų vaidmenį mažinant tų avarijų padarinius. Jie taip pat turi būti peržiūrimi ir išbandomi ne rečiau kaip kas trejus metus (Direktyvos 12 straipsnio 6 dalis).

(14) Šaltinis – ESPIRS. 1996 ir 1999 m. duomenys nėra visiškai palyginami dėl skirtingų objektų ir įrenginių apibrėžčių. Apie kelis to paties objekto įrenginius galėjo būti pranešta atskirai; tuo galima paaiškinti akivaizdų jų skaičiaus sumažėjimą 2002 m. Be to, pavojingų cheminių medžiagų klasifikavimas pasikeitė priėmus Seveso III direktyvą.

(15) Šaltinis – ESPIRS.

Kompetentingos valdžios institucijos, atsižvelgdamos į saugos ataskaitoje pateiktą informaciją, gali nuspręsti, nurodžiusios savo sprendimo priežastis, kad reikalavimas sudaryti išorės avarinį planą neturėtų būti taikomas (Direktyvos 12 straipsnio 8 dalis).

1.1.2.1. Išorės avarinių planų rengimas

Kaip matyti iš *3 diagramos*, ataskaitinio laikotarpio pabaigoje išorės avariniai planai buvo parengti dėl daugumos aukštesnės pakopos objektų, iš kurių jų buvo reikalaujama. Ataskaitiniu laikotarpiu EEP turėjo vidutiniškai 96 proc. aukštesnės pakopos objektų arba jiems buvo leista jo neturėti.

Dažniausiai kompetentingos valdžios institucijos, siekdamos pateisinti, kodėl EEP buvo neparengtas, nurodo, kad, remiantis jų vertinimu, didelių avarijų poveikis nebūtų jaučiamas už objekto ribų ir (arba) nekeltų galimos rizikos žmonių sveikatai ir aplinkai. Kiti pateikti pagrindimai – objekte nepertraukiamai nėra pavojingų cheminių medžiagų, aplink objektus esančiuose elementuose nėra pažeidžiamų elementų ir ribotas galimos avarijos poveikis.

Likę 4 proc. aukštesnės pakopos objektų neturėjo EEP, o tai rodo, kad nesilaikoma Seveso III direktyvos nuostatų arba padaryta pranešimo klaidų. Padėtis valstybėse narėse skiriasi (žr. 3 diagramą).

3 diagrama. Aukštesnės pakopos objektų, kuriems per ataskaitinį laikotarpį buvo parengtas išorės avarinis planas arba iš kurių jo nebuvo reikalaujama, dalis[16]

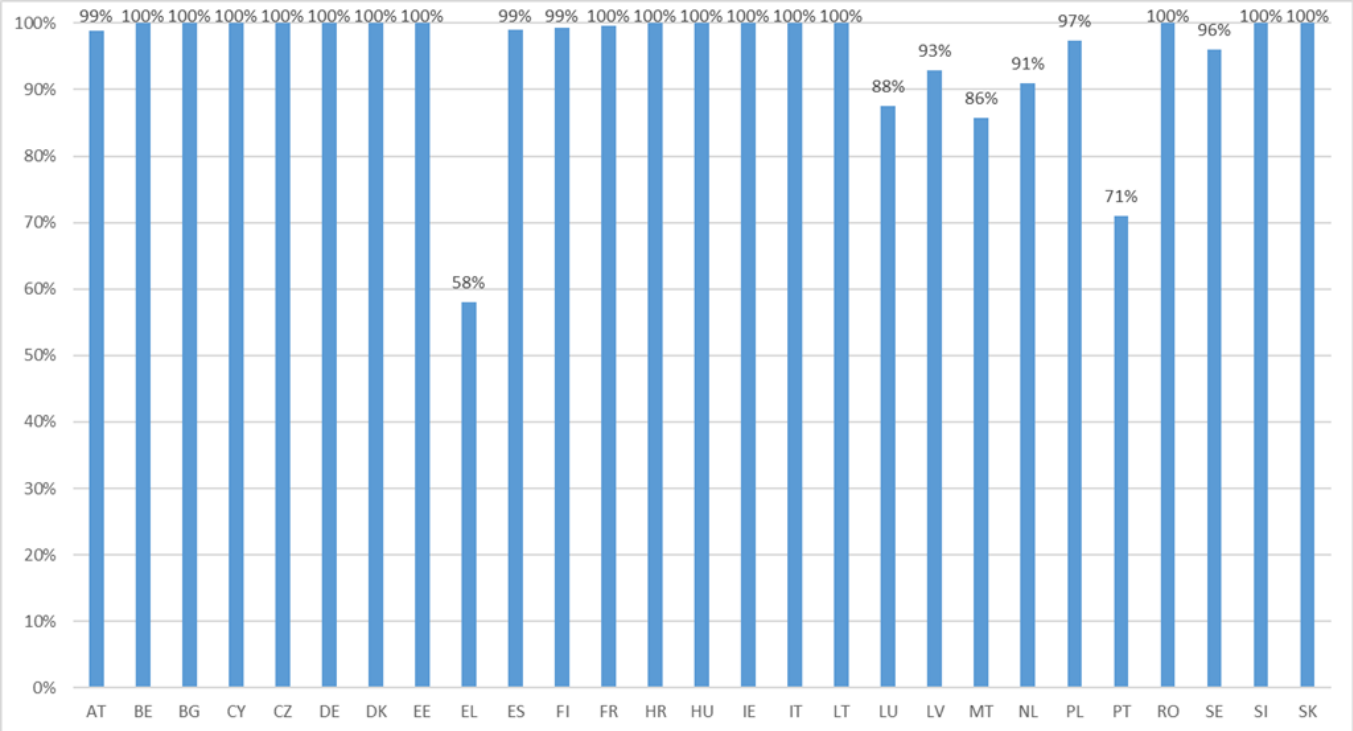

([16]) Šaltinis – valstybių narių įgyvendinimo ataskaitos ir ESPIRS.

1.1.2.2.Išorės avarinių planų bandymas ir peržiūra

Kalbant apie Seveso III direktyvos 12 straipsnio 6 dalies dėl EEP peržiūros ir bandymo įgyvendinimą, iš 2019–2022 m. ataskaitinio laikotarpio matyti, kad, palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu, sumažėjo išorės avarinių planų, kurie peržiūrimi, išbandomi ir prireikus atnaujinami ne rečiau kaip kas trejus metus.

2022 m. 21 proc. esamų EEP nebuvo išbandyta per pastaruosius trejus metus. Tai paprastai paaiškinama COVID-19 pandemijos sukeltais sunkumais. Kitos nurodytos priežastys – žmogiškųjų išteklių trūkumas, finansinių išteklių trūkumas ir tai, kad nebuvo teikiama būtina informacija išorės avariniams planams parengti. Nurodyta informacija pateikta *4 diagramoje*.

4 diagrama. Aukštesnės pakopos objektų, kurių išorės avariniai planai buvo išbandyti 2019–2022 m.[17]*, dalis*

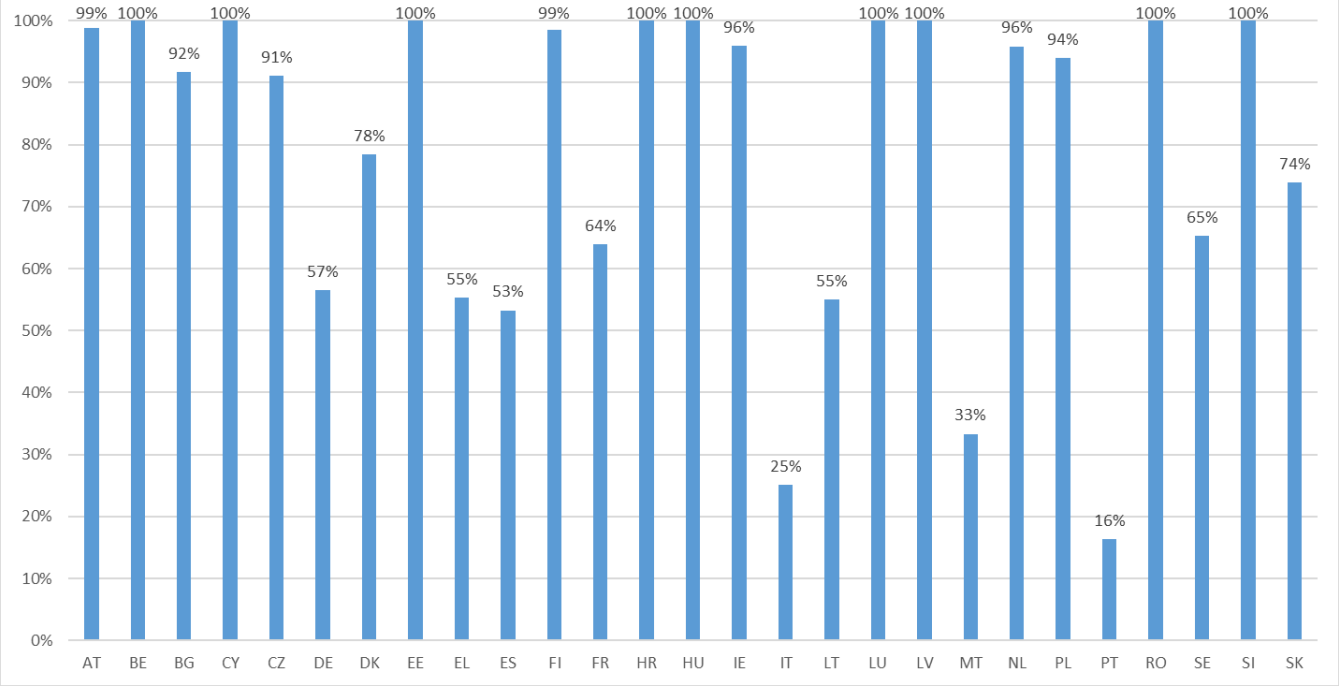

1.1.3. Informacija visuomenei

Pagal 14 straipsnio 1 dalį, valstybės narės turi užtikrinti, kad V priede nurodyta informacija būtų nuolat prieinama visuomenei, taip pat ir elektroniniu būdu, ir kad prireikus ji būtų atnaujinama.

Pagal V priedą, visų objektų veiklos vykdytojai privalo pateikti informaciją apie objekto pavadinimą ir adresą, jame vykdomą veiklą, jame esančias pavojingas chemines medžiagas ir paskutinio patikrinimo datą. Aukštesnės pakopos objektų veiklos vykdytojai turi suteikti visuomenei galimybę susipažinti su papildoma informacija, įskaitant santrauką apie avarijų pavojaus pobūdį, informaciją apie saugos priemones ir atitinkamus išorės avarinio plano aspektus, taip pat, kai taikoma, informaciją apie tai, ar objektas yra netoli

([17]) Šaltinis – valstybių narių įgyvendinimo ataskaitos ir ESPIRS.

kitos valstybės narės teritorijos ir ar galėtų įvykti didelė avarija, turintį tarpvalstybinį poveikį.

Valstybių narių buvo paprašyta pranešti apie objektų, apie kuriuos informacija, nurodyta Direktyvos V priede, buvo neprieinama, dalį. Apskritai ši nuostata yra tinkamai įgyvendinta, nes informacija apie 96 proc. visų objektų visoje ES yra nuolat prieinama, taip pat ir elektroniniu būdu. Dauguma valstybių narių deramai laikosi Seveso III direktyvos nuostatų, susijusių su nuolatiniu informacijos prieinamumu pagal V priedą. Tik nedaug valstybių narių pranešė, kad pagal V priedą reikalaujama informacija apie kai kuriuos aukštesnės pakopos objektus nebuvo nuolat prieinama. Daugumos jų atveju tokia informacija buvo paskelbta visuomenei paprašius. Taip pat nustatyta keletas pranešimo klaidų.

Ši informacija pateikta 5 diagramoje.

5 diagrama. Objektų, apie kuriuos V priede nurodyta informacija yra nuolat prieinama visuomenei, dalis[18]

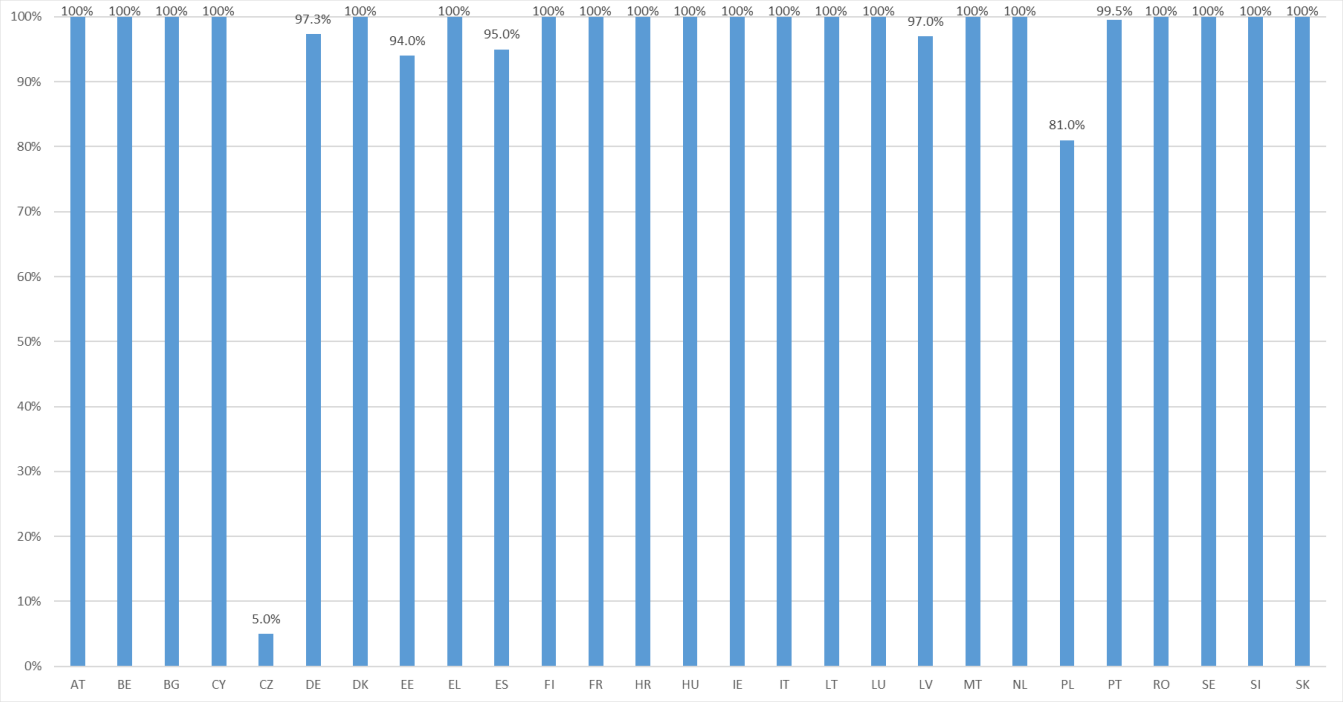

14 straipsnio 2 dalies a punkte iš valstybių narių reikalaujama užtikrinti, kad tik aukštesnės pakopos objektų atveju visiems asmenims, kuriuos, tikėtina, gali paveikti didelė avarija, reguliariai ir be atskiro prašymo būtų pateikiama informacija apie saugos priemones ir apie tai, kaip reikia elgtis įvykus didelei avarijai.

2022 m. informacija apie saugos priemones ir tai, kaip reikia elgtis įvykus didelei avarijai, buvo aktyviai teikiama suinteresuotai visuomenei dėl 96 proc. visų aukštesnės pakopos objektų 27 ES valstybėse narėse. Padėtis pagerėjo, palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu, kai tokia informacija buvo prieinama apie 91 proc. visų aukštesnės pakopos objektų 27 ES valstybėse narėse, dauguma valstybių narių deramai laikėsi Seveso III

([18]) Šaltinis – valstybių narių įgyvendinimo ataskaitos.

direktyvos nuostatų ir tik kelios valstybės narės pranešė, kad informacija nėra prieinama. Ši informacija pateikta *6 diagramoje*.

Dažniausiai naudojamos priemonės, kuriomis ataskaitiniu laikotarpiu buvo nuolat teikiama informacija apie saugos priemones ir būtiną elgesį, buvo internetas (22 ES valstybės narės), po to – informaciniai lapeliai (5 ES valstybės narės), laikraščiai ir skrajutės.

6 diagrama. Aukštesnės pakopos objektų atvejų, kai visuomenė buvo aktyviai informuojama apie saugos priemones ir būtiną elgseną, procentinė dalis (%)[19]

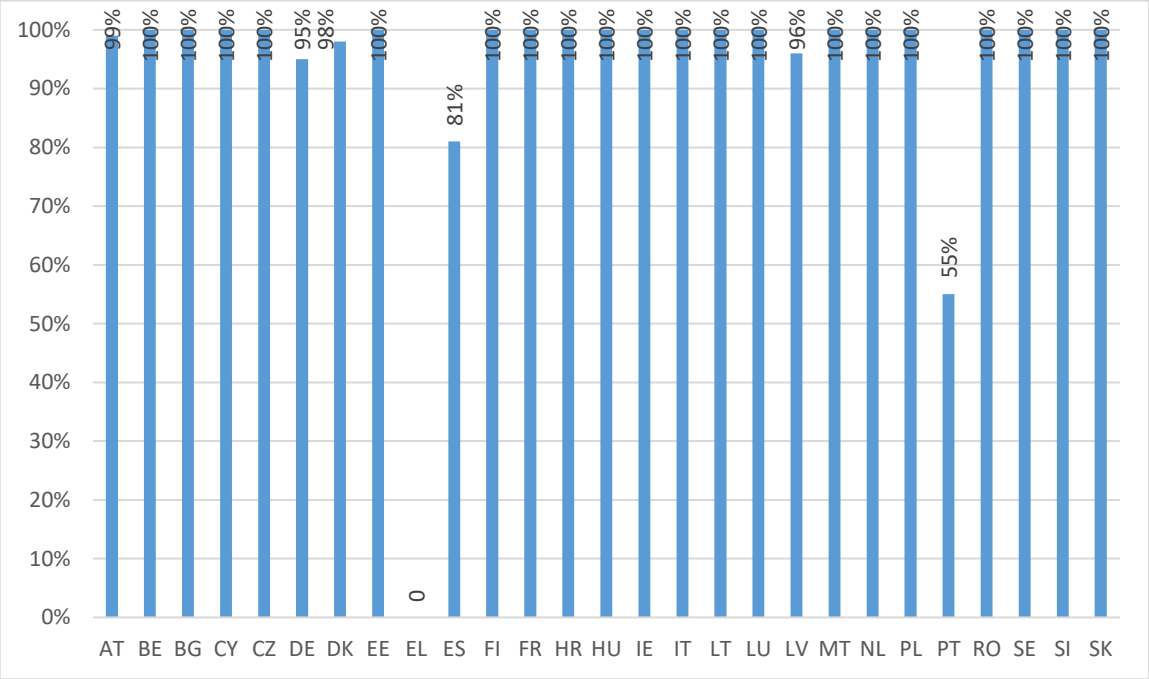

1.1.4. Patikrinimai

Seveso III direktyvos 20 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės įdiegtų patikrinimų sistemą ir parengtų visų objektų patikrinimų programą. Aukštesnės pakopos objektai turi būti tikrinami kas 12 mėnesių, o žemesnės pakopos objektai – kas 36 mėnesius, išskyrus atvejus, kai taikoma sisteminiu vertinimu pagrįsta patikrinimų programa.

Pagal 20 straipsnio 5 dalį, sisteminis atitinkamų objektų keliamų pavojų vertinimas turi būti grindžiamas bent jau galimu atitinkamų objektų poveikiu žmonių sveikatai ir aplinkai, taip pat su Seveso III direktyvos reikalavimų laikymusi susijusiais duomenimis. Šiais kriterijais turi būti užtikrintas bent toks pat veiksmingumo lygis, kaip ir kasmet ar kas trejus metus atliekamais patikrinimais. Ši nuostata taikoma ir aukštesnės, ir žemesnės pakopos objektams.

Kai tinkama, taip pat atsižvelgiama į atitinkamas patikrinimų, atliktų pagal kitus ES teisės aktus, išvadas.

Remiantis kompetentingų valdžios institucijų pateiktais ataskaitinio laikotarpio duomenimis, vidutiniškai 65 proc. aukštesnės pakopos objektų 27 ES valstybėse narėse

([19]) Šaltinis – valstybių narių įgyvendinimo ataskaitos ir ESPIRS.

buvo tikrinami bent kasmet (plg. *7* diagramą). Likusių objektų patikrinimų programa (įskaitant patikrinimų vietoje dažnumą) buvo pagrįsta sisteminiu atitinkamų objektų didelės avarijos pavojaus vertinimu[20].

Kalbant apie žemesnės pakopos objektus, 86 proc. žemesnės pakopos objektų 27 ES valstybėse narėse buvo tikrinami vidutiniškai bent kartą per trejus metus (plg. *8 diagramą*)[21].

7 diagrama. Patikrintų aukštesnės pakopos objektų dalis pagal valstybes nares[22]

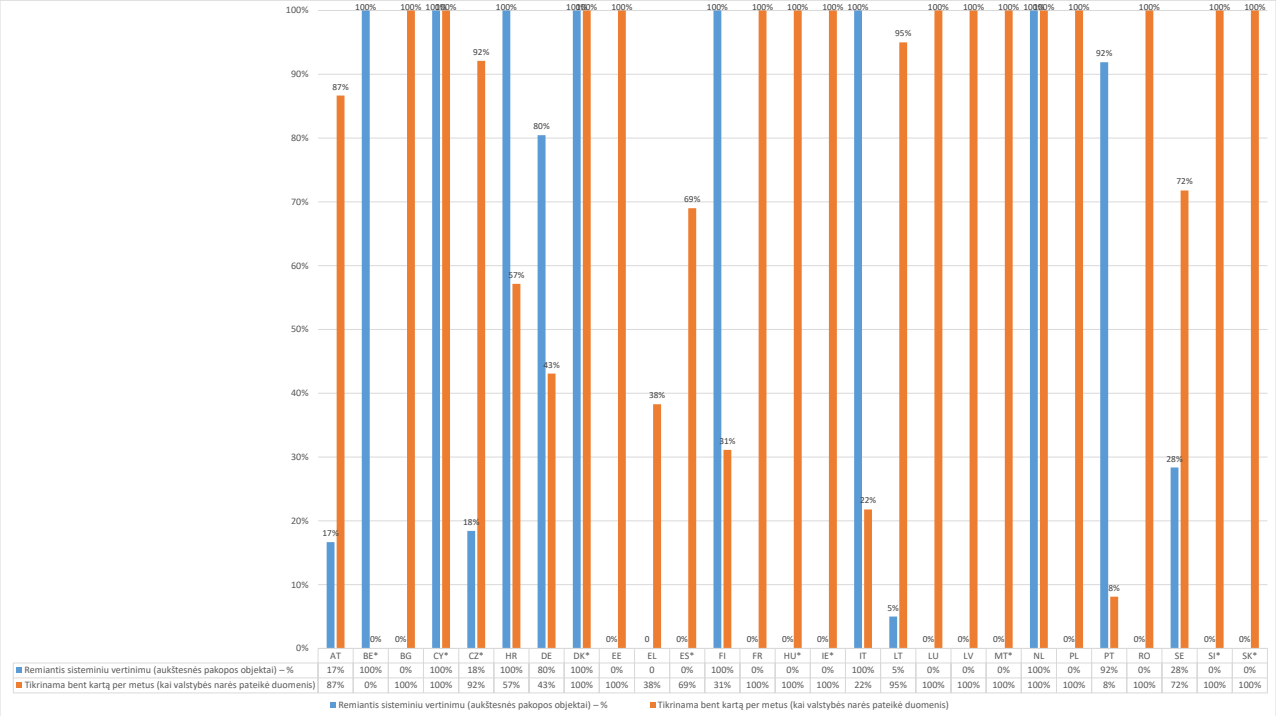

	AT	BE*	BG	CY*	CZ*	HR	DE	DK*	EE	EL	ES*	FI	FR	HU*	IE*	IT	LT	LU	LV	MT*	NL	PL	PT	RO	SE	SI*	SK*
Remiantis sisteminiu vertinimu (aukštesnės pakopos objektai) – %	17%	100%	0%	100%	18%	100%	80%	100%	0%	0	0%	100%	0%	0%	0%	100%	5%	0%	0%	0%	100%	0%	92%	0%	28%	0%	0%
Tikrinama bent kartą per metus (kai valstybės narės pateikė duomenis)	87%	0%	100%	100%	92%	57%	43%	100%	100%	38%	69%	31%	100%	100%	100%	22%	95%	100%	100%	100%	100%	100%	8%	100%	72%	100%	100%

(20) Kai kurios valstybės narės pranešė, kad šių rūšių patikrinimų duomenys iš dalies sutampa, nes kai kurie objektai tikrinami remiantis sisteminiu didelės avarijos pavojaus vertinimu ir tikrinami bent kartą per metus.

(21) Kai kurios valstybės narės pranešė, kad duomenys apie aukštesnės pakopos objektus iš dalies sutampa, nes kai kurie objektai tikrinami remiantis sisteminiu vertinimu ir vis dar tikrinami kas trejus metus.

(22) Šaltinis – valstybių narių įgyvendinimo ataskaitos ir ESPIRS.

8 diagrama. Patikrintų žemesnės pakopos objektų dalis pagal valstybes nares[23]

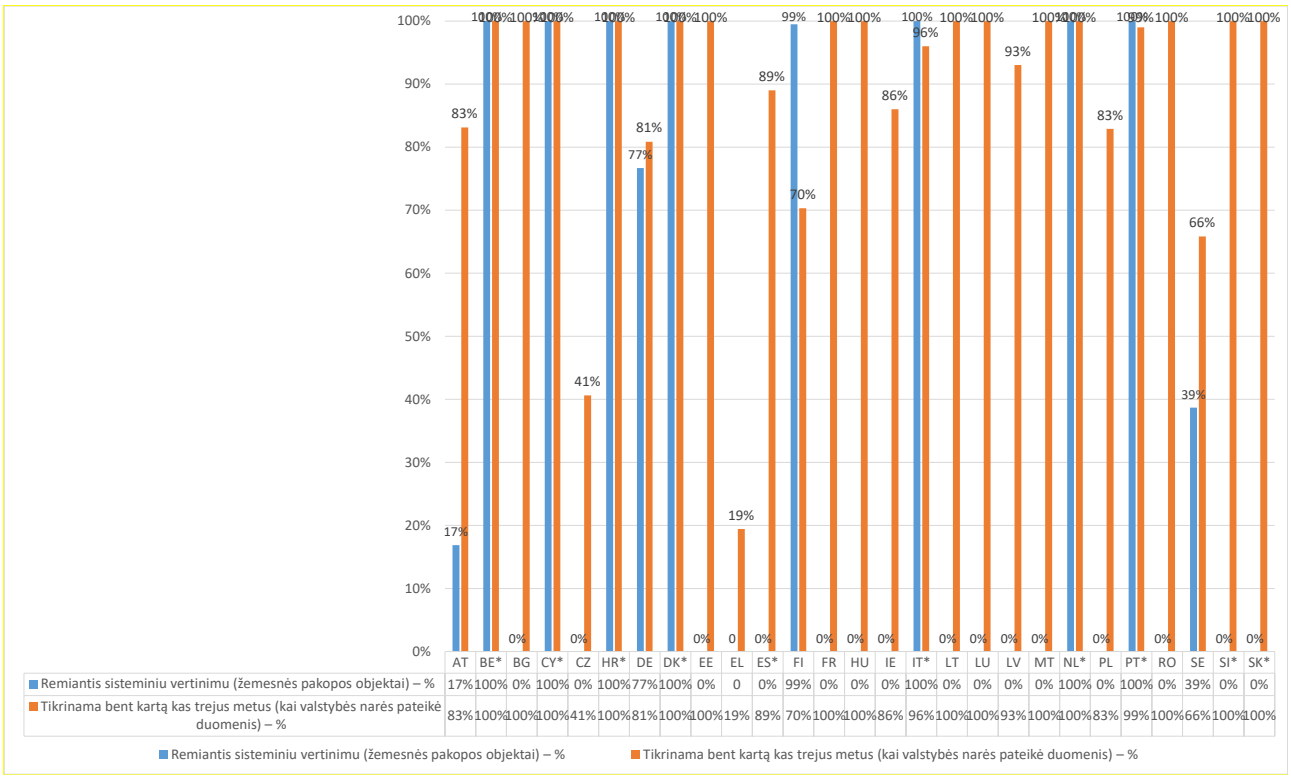

	AT	BE*	BG	CY*	CZ	HR*	DE	DK*	EE	EL	ES*	FI	FR	HU	IE	IT*	LT	LU	LV	MT	NL*	PL	PT*	RO	SE	SI*	SK*
Remiantis sisteminiu vertinimu (žemesnės pakopos objektai) – %	17%	100%	0%	100%	0%	100%	77%	100%	0%	0	0%	99%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%	0%	39%	0%	0%
Tikrinama bent kartą kas trejus metus (kai valstybės narės pateikė duomenis) – %	83%	100%	100%	100%	41%	100%	81%	100%	100%	19%	89%	70%	100%	100%	86%	96%	100%	100%	93%	100%	100%	83%	99%	100%	66%	100%	100%

Apskritai bent kartą per metus patikrintų aukštesnės pakopos objektų dalis 2019–2022 m. laikotarpiu, palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu, sumažėjo: 65 proc. aukštesnės pakopos objektų buvo tikrinami kasmet, palyginti su 69 proc. objektų ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu. Tačiau žemesnės pakopos objektų, kurie tikrinami bent kas trejus metus, dalis nuo paskutinio ataskaitinio laikotarpio padidėjo nuo 65 iki 86 proc. Kelios valstybės narės pranešė, kad dėl COVID-19 pandemijos jų šalyje 2019–2022 m. laikotarpiu patikrinimai buvo atliekami rečiau.

Dauguma valstybių narių nurodė, kad jų nacionalinės teisės aktuose arba administracinėse gairėse numatyti koordinuoti arba bendri patikrinimai kartu su patikrinimais, atliekamais pagal kitus ES teisės aktus, visų pirma Direktyvą 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (PITD)[24] arba Direktyvą (ES) 2015/2193 dėl vidutinio dydžio kurą deginančių įrenginių[25].

([23]) Šaltinis – valstybių narių įgyvendinimo ataskaitos ir ESPIRS.

([24]) Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) ir Tarybos direktyva 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų su pakeitimais, padarytais 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1785 (Tekstas svarbus EEE).

([25]) 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2193 dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš vidutinio dydžio kurą deginančių įrenginių, kiekio apribojimo (Tekstas svarbus EEE).

1.1.5. Draudimas eksploatuoti, sankcijos ir kitos prievartinės priemonės

Pagal Seveso III direktyvos 19 straipsnį, valstybės narės turi uždrausti eksploatuoti bet kokį objektą, jei veiklos vykdytojo taikomos didelių avarijų prevencijos ar švelninimo priemonės turi rimtų trūkumų, pavyzdžiui, nustatyta susirūpinimą keliančių atvejų, kai netaikomos patikrinimo ataskaitoje nurodytos būtinos priemonės.

Iš viso per ataskaitinį laikotarpį devynios valstybės narės pranešė apie atvejus, kai objekto eksploatavimas buvo uždraustas dėl to, kad veiklos vykdytojo taikytos didelių avarijų prevencijos ar švelninimo priemonės turėjo rimtų trūkumų. Tai susiję su 67 objektais, sudarančiais 0,6 proc. visų Seveso objektų 27 ES valstybėse narėse (plg. *9 diagramą*).

9 diagrama. Bendras objektų, kuriuos eksploatuoti per ataskaitinį laikotarpį buvo uždrausta, skaičius[26]

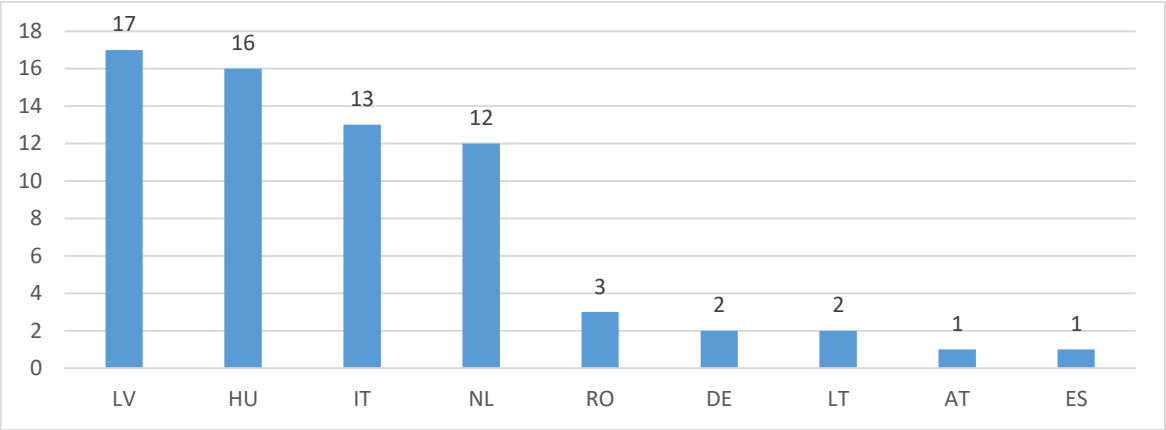

1.2. Didelių avarijų statistika

Didelių avarijų skaičius yra vienas pagrindinių rodiklių, pagal kuriuos vertinamas bendras Seveso III direktyvos veiksmingumas, siekiant kuo labiau sumažinti avarijų skaičių ir jų neigiamą poveikį. 18 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės praneštų Komisijai apie jų teritorijoje įvykusias dideles avarijas, atitinkančias VI priede nustatytus kriterijus:

- 1 kriterijus. Bet kokia didelė avarija, atitinkanti šias sąlygas: susijusi su pavojingomis cheminėmis medžiagomis, dėl jos sužeidžiami žmonės ir padaroma žala nekilnojamajam turtui, padaroma tiesioginė žala aplinkai, padaroma žala turtui ir padaroma tarpvalstybinė žala.
- 2 kriterijus. Avarija arba vos neįvykusi avarija, kuri, valstybių narių nuomone, yra techniniu požiūriu ypač svarbi didelių avarijų prevencijai, jų pasekmių ribojimui ir kuri neatitinka pagal 1 kriterijų apibrėžtų kiekybinių kriterijų.

Apie tokius įvykius pranešama per specialią duomenų bazę (EMARS)[27], kuria gali naudotis valstybės narės, kad būtų lengviau keistis patirtimi, įgyta per avarijas, susijusias

([26]) Šaltinis – valstybių narių įgyvendinimo ataskaitos.

([27]) EUROPA. EMARS duomenų suvestinė. Europos Komisija.

su pavojingomis cheminėmis medžiagomis, kad būtų pagerinta cheminių avarijų prevencija ir sušvelninti galimi padariniai.

2019–2022 m. ataskaitiniu laikotarpiu EMARS duomenų bazėje užregistruoti duomenys apie iš viso 87 avarijas[28], iš jų 62 avarijos buvo nurodytos kaip didelės avarijos (atitinkančios VI priedo pirmąjį kriterijų), 24 avarijos – kaip vos neįvykusios ir 1 – kaip „kitas“ įvykis, kaip matyti iš *10 ir 11 diagramų*. Per visą laikotarpį dauguma iki šiol paskelbtų avarijų įvyko aukštesnės pakopos objektuose (ataskaitų parengimo ir paskelbimo laikas gali skirtis atsižvelgiant į tai, kada galiausiai baigiami tyrimai ir teisiniai procesai).

10 diagrama. Avarijų skaičius pagal metus ir pakopas 2019–2022 m.[29]

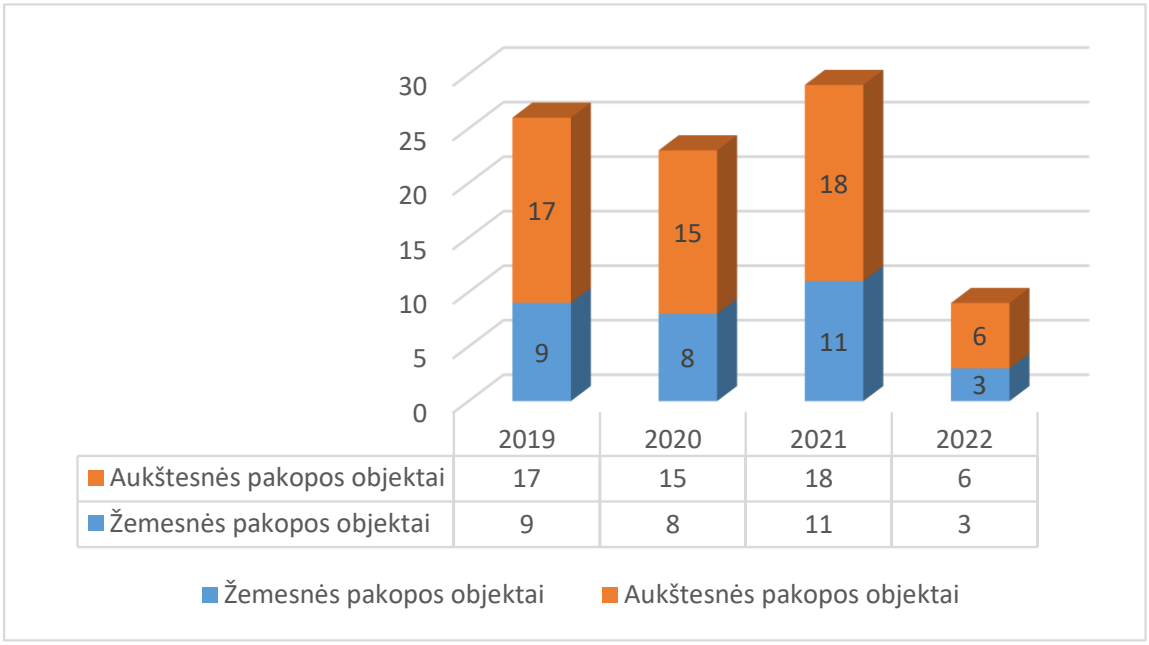

11 diagrama. Avarijų skaičius pagal metus ir įvykio rūšį 2019–2022 m.[30]

([28]) Šaltinis – EMARS. Apie avarijas, kurios vis dar nagrinėjamos arba tiriamos, ir apie avarijas, dėl kurių pranešimai dar rengiami, nepranešta.

([29]) Šaltinis – EMARS.

([30]) Šaltinis – EMARS.

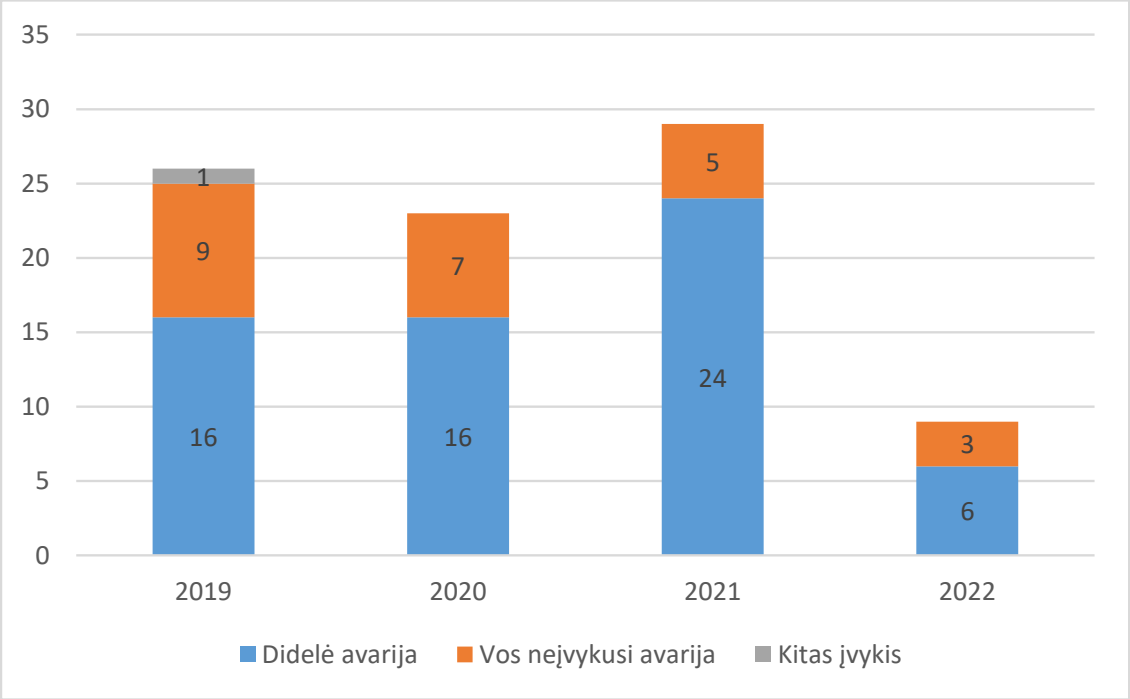

Ataskaitas teikiančios valstybės narės taip pat skelbia duomenis apie mirčių ir sužeidimų per dideles avarijas skaičių ir avarijų, kuriose žuvo ir buvo sužeista žmonių, skaičių (žr. *12 diagramą*). Iš viso per 2019–2022 m. ataskaitinį laikotarpį buvo pranešta apie 21 incidentą, kurio metu žuvo žmonės (39 mirties atvejai objektuose ir 1 – už jų ribų), ir 22 incidentus, kurių metu žmonės buvo sužeisti (127 sužeidimų atvejai objektuose ir 28 – už jų ribų). 35 avarijos atitiko Seveso III direktyvos VI priedo 4 punkto a papunktyje nurodytą ribinį kriterijų, pagal kurį objekte padaryta ne mažesnė kaip 2 mln. eurų vertės turtinė žala.

12 diagrama. Mirties ir sužeidimų per Seveso dideles avarijas ES valstybėse narėse atvejų skaičius 2019–2022 m.[31]

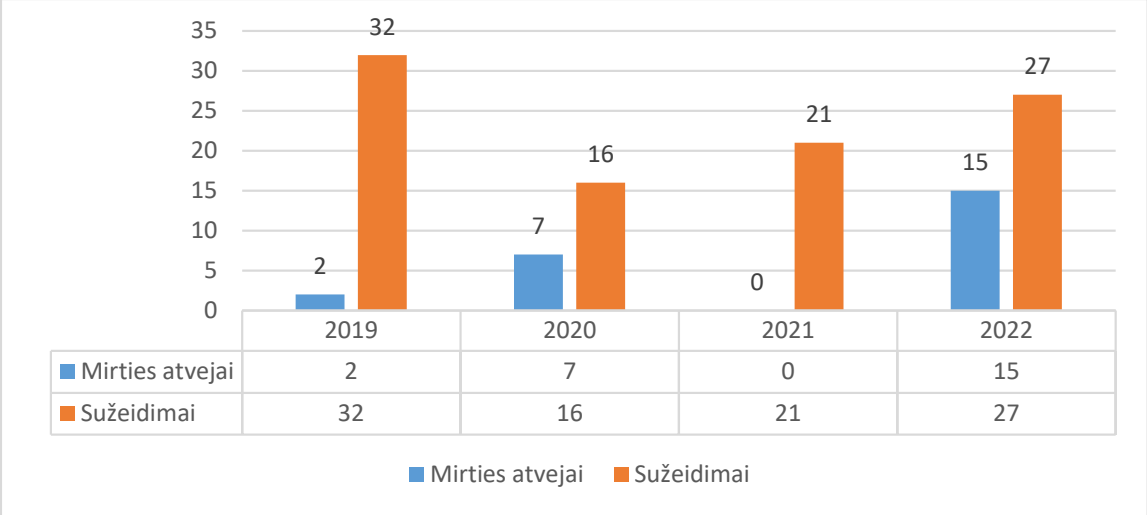

	2019	2020	2021	2022
Mirties atvejai	2	7	0	15
Sužeidimai	32	16	21	27

([31]) Šaltinis – EMARS.

2019–2022 m. laikotarpiu iš VI priede nurodytų šešių kriterijų, pagal kuriuos Komisijai pranešama apie didelę avariją, dažniausiai buvo pranešama apie šiuos kriterijus (plg. *13 diagramą*):

- su avarija susijusių cheminių medžiagų kiekis;
- atvejai, apie kuriuos verta pranešti dėl įgytos patirties;
- turtui padaryta žala.

13 diagrama. Kriterijai, pagal kuriuos EMARS pranešta apie dideles avarijas 2019–2022 m. laikotarpiu[32]

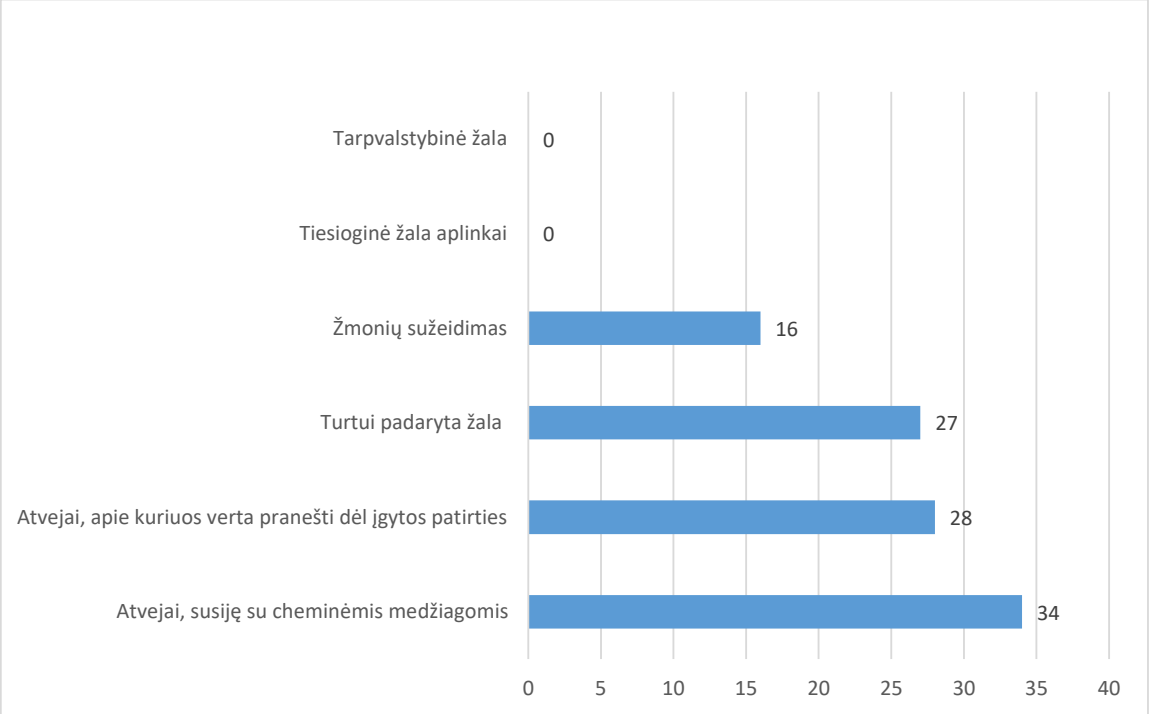

Iš surinktų duomenų apie pramonės veiklą matyti, kad cheminių medžiagų įrenginių (33 avarijos) ir naftos chemijos produktų bei naftos perdirbimo pramonės (29 avarijos) sektoriuose ataskaitiniu laikotarpiu įvyko daugiausia didelių avarijų (plg. *14 diagramą*).

([32]) Pranešimo apie avarijas kriterijų suma viršija bendrą visų avarijų, apie kurias pranešta, skaičių, nes viena avarija gali atitikti kelis kriterijus.

14 diagrama. Avarijų ir incidentų skaičius pagal veiklos rūšį 2019–2022 m.[33]

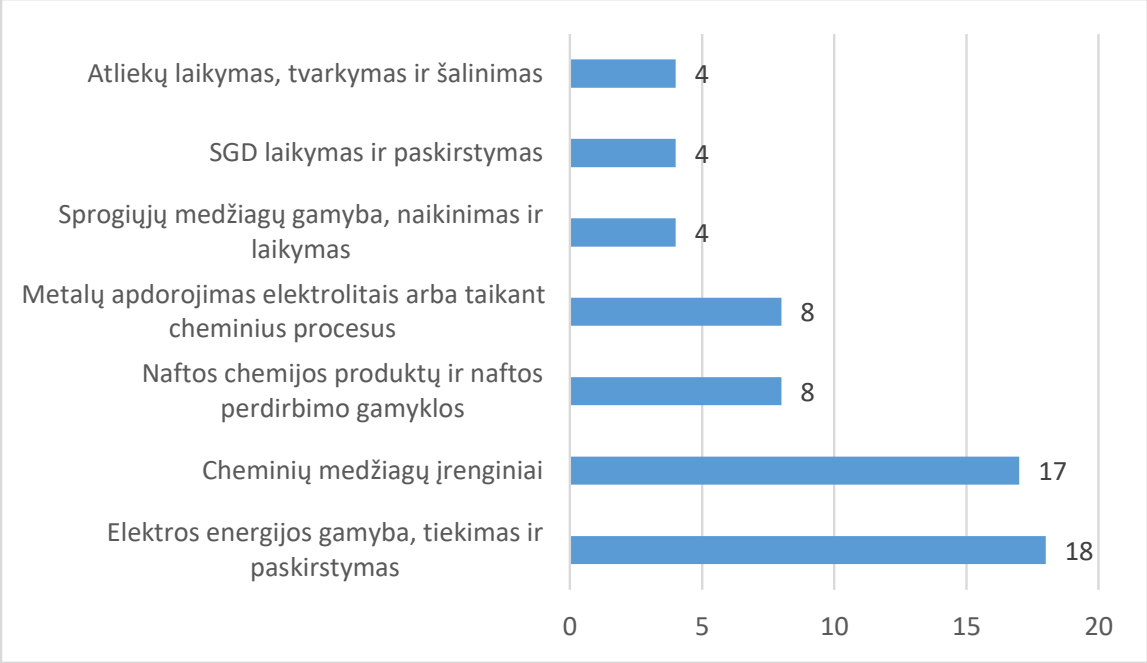

Iš šių duomenų matyti, kad Seveso III direktyva veiksmingai padeda siekti, kad didelės avarijos įvyktų kuo rečiau.

15 diagrama. Avarijų skaičius, palyginti su bendru Seveso įmonių skaičiumi, 2015–2022 m. laikotarpiu

(33) Šaltinis – EMARS.

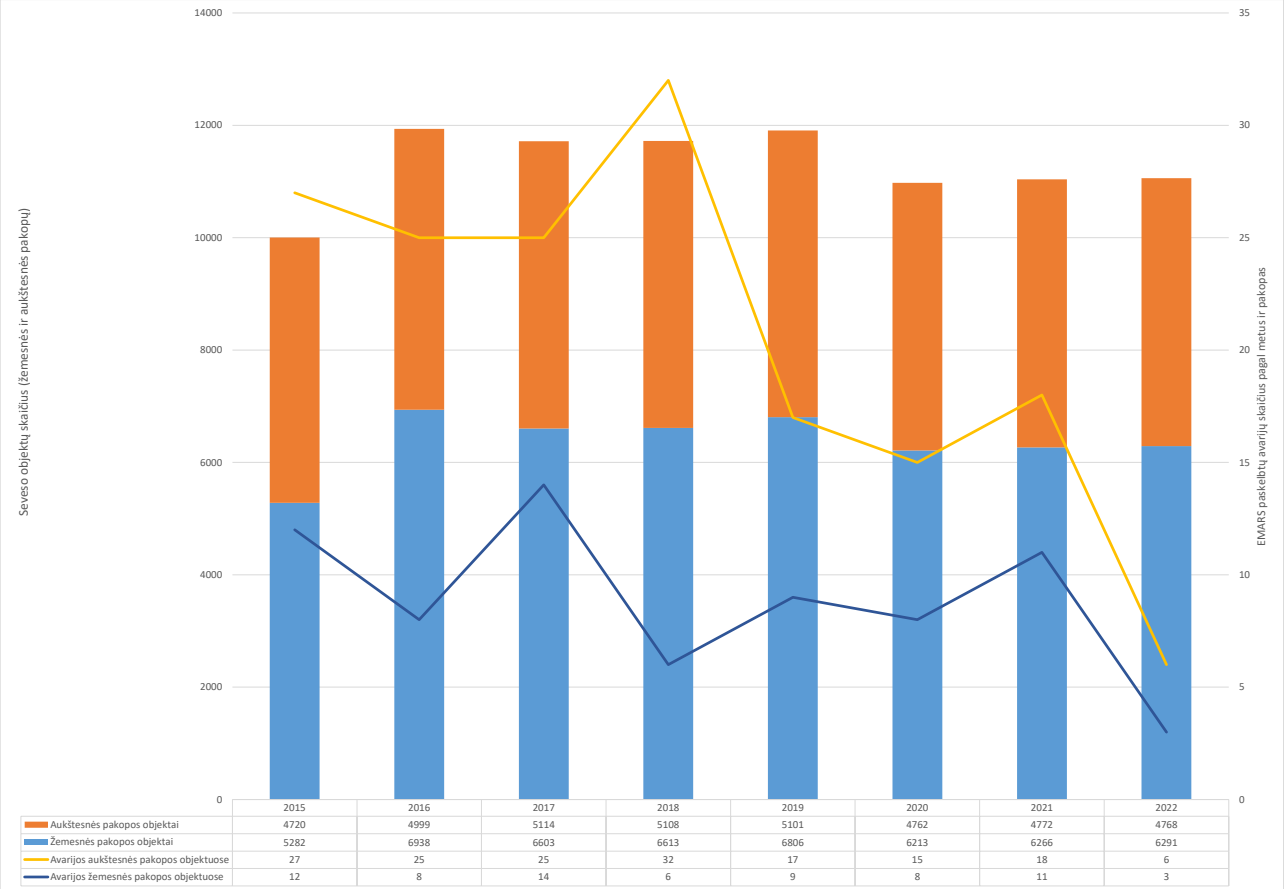

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aukštesnės pakopos objektai	4720	4999	5114	5108	5101	4762	4772	4768
Žemesnės pakopos objektai	5282	6938	6603	6613	6806	6213	6266	6291
Avarijos aukštesnės pakopos objektuose	27	25	25	32	17	15	18	6
Avarijos žemesnės pakopos objektuose	12	8	14	6	9	8	11	3

2 PRAMONINIŲ AVARIJŲ PREVENCIJOS GERINIMO BŪDAI

Valstybių narių pateikti duomenys apie Seveso III direktyvos įgyvendinimą yra naudinga informacija, kuria remiantis galima nustatyti pramoninių avarijų prevencijos gerinimo veiksmus. Šiuo tikslu buvo nustatyti keturi pagrindiniai svertai:

1. veiksmingesnis direktyvos įgyvendinimas ir atitikties jai didinimas;
2. supaprastintas ir racionalizuotas ataskaitų teikimas kitais ataskaitiniais laikotarpiais;
3. valstybių narių ir Komisijos mainų, susijusių su įgyta patirtimi ir gerosios praktikos pavyzdžiais, intensyvinimas;
4. naujų pramoninės saugos uždavinių, susijusių su klimato kaita ir energetikos pertvarka, sprendimas.

Veiksmingesnis Seveso III direktyvos įgyvendinimas ir atitikties jai didinimas

Valstybės narės turėjo Seveso III direktyvą perkelti į nacionalinę teisę iki 2015 m. gegužės 31 d. Apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones pranešė visos valstybės narės.

Tuo tarpu Komisija atidžiai stebėjo, ar Direktyvos nuostatos tinkamai perkeliamos į nacionalinę teisę, ir šiuo metu prieš valstybes nares pradėtos šešios procedūros dėl netinkamo Seveso III direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę.

Iš 1 skirsnyje pateiktos informacijos matyti, kad kai kuriose valstybėse narėse tebėra keletas problemų, susijusių su išorės avarinių planų (EEP) įgyvendinimu ir bandymu bei

visuomenei teikiama informacija. Komisija tirs pagrindines reikalavimų nesilaikymo tose valstybėse narėse priežastis, kad įvertintų, ar tai yra struktūrinių problemų rezultatas; tokiu atveju Komisija svarstytų galimybę prireikus pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą[34]. Dėl tokių trūkumų gali padidėti avarijų rizika ir kilti pavojus, kad nebus pasiekti Direktyvos tikslai.

Siekdama toliau remti valstybių narių įgyvendinimo pastangas, Komisija toliau spręs pagrindinius klausimus, *inter alia*, keisdamasi informacija specialiame Seveso komitete, ekspertų grupėje ir techninėse darbo grupėse, taip pat rengdama rekomendacinius dokumentus ir technines ataskaitas.

Ataskaitų teikimo supaprastinimas ir racionalizavimas

2022 m. priimtas Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2022/1979[35], siekiant patobulinti ataskaitų teikimo pagal 18 straipsnio 1 dalį ir 21 straipsnio 3 dalį procesą, pagal kurį Komisijai teikiama informacija apie pramonės įmonių, kurioms taikoma Seveso III direktyva, vietą ir didelių avarijų atvejus. Europos aplinkos agentūrai (EAA) pertvarkius dvi Seveso duomenų bazes ESPIRS ir EMARS ir jas integravus į *Europos pramoninių išmetamųjų teršalų portalą*[36], taip pat sukurta centralizuota vieno langelio sistema, pagal kurią kompetentingoms valdžios institucijoms, pramonės sektoriams, NVO ir visuomenei teikiama daug informacijos apie įvairius su šiomis pramonės įmonėmis susijusius aspektus. Taip prisidedama prie nuolatinių pastangų sukurti integruotą nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos sistemą, kaip nustatyta *komunikate „Kuriame sveiką planetą visiems“ (9 pavyzdinė iniciatyva)*.

2025 m. sausio 23 d. buvo priimtas dar vienas Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2025/113, kuriuo nustatyta nauja forma, kuria valstybės narės turi teikti informaciją apie tai, kaip įgyvendinama Seveso III direktyva[37], vadovaujantis tos direktyvos 21 straipsniu.

Šiuo nauju sprendimu siekiama pagerinti valstybių narių teikiamų duomenų aktualumą ir kokybę, kartu mažinant administracinę naštą, laikantis Komisijos įsipareigojimų pagal jos naujas 2024–2029 m. politines gaires. Šiuo atžvilgiu valstybių narių pareigos teikti ataskaitas pagal šį įgyvendinimo aktą buvo gerokai supaprastintos ir racionalizuotos, palyginti su ankstesne ataskaitų teikimo forma, nustatyta Komisijos įgyvendinimo sprendimu 2014/896/ES, kartu užtikrinant prasmingą informacijos rinkimą kitiems ataskaitų teikimo etapams, prasidedantiems 2023–2026 m. laikotarpiu (ataskaitos bus teikiamos 2027 m.), daugiausia dėmesio skiriant skaitiniams ir standartizuotiems duomenims.

([34]) Vadovaudamasi vykdymo užtikrinimo prioritetais, nustatytais komunikate „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“; C(2016) 8600 *final*.

([35]) 2022 m. rugpjūčio 31 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2022/1979, kuriuo nustatoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės 18 straipsnio 1 dalyje ir 21 straipsnio 3 dalyje nurodytos informacijos teikimo forma ir duomenų bazės ir panaikinamas Komisijos įgyvendinimo sprendimas 2014/895/ES.

([36]) https://industry.eea.europa.eu/.

([37]) 2025 m. sausio 23 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2025/113, kuriuo nustatoma forma, kuria valstybės narės turi teikti informaciją apie tai, kaip įgyvendinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės, ir panaikinamas Komisijos įgyvendinimo sprendimas 2014/896/ES.

Valstybių narių ir Komisijos mainų intensyvinimas

Darbas, susijęs su didelių pramoninių avarijų metu įgyta patirtimi, ir patikrinimai yra vienas iš pagrindinių Seveso III direktyvos ramsčių. Labai svarbu išlaikyti pramoninės saugos kultūrą visoje Europos Sąjungoje ir gerinti avarijų prevenciją bei švelninti jų padarinius.

Pastaruosius 30 metų Komisija teikė techninę ir mokslinę paramą valstybėms narėms, visų pirma analizuodama pramonines avarijas ir teikdama grįžtamąją informaciją apie įgytą patirtį.

Šioje ataskaitoje aptariamu laikotarpiu Komisija toliau glaudžiai bendradarbiavo su valstybėmis narėmis, siekdama prireikus pagerinti jų gebėjimų stiprinimą. Tai visų pirma apėmė techninę darbo grupę tikrinimo klausimais ir abipusių bendrų vizitų programą, pagal kurią galima nustatyti ir įvertinti veiksmingumo priemones, pavyzdžiui, parengti bendrą tikrinimo rodiklių apibrėžtį, parengti gaires arba organizuoti praktinius seminarus, skirtus konkretiems politikos poreikiams (pavyzdžiui, dėl fejerverkų, sprogmenų ir amonio nitratų, atsižvelgiant į kai kurias konkrečias dideles avarijas, susijusias su šiomis pavojingomis medžiagomis). Komisija taip pat padėjo analizuoti pramonines avarijas ir su jomis susijusią riziką bei padarinius.

Naujų pramoninės saugos uždavinių, susijusių su klimato kaita, su saugumu susijusia rizika ir energetikos pertvarka, sprendimas

Siekiant Seveso III direktyvos tikslų dabar susiduriama su naujais uždaviniais, susijusiais su numatomu klimato kaitos sukeltų gamtos reiškinių intensyvėjimu ir dažnumu bei naujų technologijų, susijusių su energetikos pertvarka, kūrimu. Be to, dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą ir priešiškos hibridinės veiklos Europos Sąjungai kyla su saugumu susijusi rizika.

Gamtiniai pavojai, pavyzdžiui, žemės drebėjimai, potvyniai, audros, ekstremalios temperatūros ir pan., gali sukelti dideles avarijas, susijusias su gaisrais, sprogimais ir nuodingųjų medžiagų išmetimu įmonėse, kurios apdoroja, sandėliuoja ar veža pavojingas chemines medžiagas. Šie technologiniai gamtinio pavojaus padariniai vadinami pavojingų gamtos reiškinių sukeltomis technologinėmis avarijomis ir pastaraisiais metais kelia vis didesnį susirūpinimą nelaimių prevencijos ir rizikos valdymo srityje vietos, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis.

Be to, atsižvelgdamos į tvirtus įsipareigojimus mažinti ES priklausomybę nuo iškastinio kuro ir į šiuo metu vykdomus veiksmus, kuriais siekiama pertvarkyti energijos išteklius, nacionalinės vyriausybės visame pasaulyje, įskaitant ES, priima politiką ir strategijas, kuriomis siekiama laipsniškai atsisakyti iškastinio kuro ir pereiti prie tvaresnių energijos šaltinių klimato kaitai švelninti. Tačiau šie naujoviški metodai kelia galimą pavojų aplinkai, sveikatai ir ekonomikai, taip pat riziką būsimai plėtrai ir visuomenės pritarimui, jeigu jais bus prisidedama prie didelių avarijų. Atsižvelgiant į tai, baterijų ir vandenilio saugos klausimai, ypač susiję su sandėliais ir laikymu, laikomi itin svarbiais[38].

([38]) Pavyzdžiui, Komisija (MAHB) ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) nuo 2023 m. surengė keletą internetinių seminarų dėl vandenilio kuro rizikos, skatindamos kartu su ES ir EBPO šalimis ir ekspertais keistis žiniomis apie tą naują riziką ir įgyta patirtimi.

Šiuo atžvilgiu institucijų ir ekspertų dalijimasis žiniomis, patirtimi ir gerąja praktika bus esminis veiksmų, reikalingų suderintam Seveso III direktyvos įgyvendinimui užtikrinti ir tiems kylantiems uždaviniams spręsti, elementas. Tai labai svarbu siekiant užtikrinti, kad klimato kaitos švelninimo pastangos nesukeltų aplinkos taršos ir nelaimių, taip pat siekiant užtikrinti ES piliečių saugą ir gerovę.

3 IŠVADOS

Seveso III direktyva, taikoma daugiau kaip 11 000 objektų, kuriuose gali būti pavojingų cheminių medžiagų, yra veiksminga priemonė, padedanti itin industrializuotai Europos Sąjungai siekti nulinės taršos tikslo, užtikrinant pramoninių avarijų prevenciją. 2005–2022 m. laikotarpiu ES kasmet vidutiniškai įvyko mažiau nei 30 didelių avarijų, o jų poveikis vis mažėjo. 2019–2022 m. laikotarpiu didelių avarijų skaičius netgi sumažėjo iki 22 avarijų per metus[39]. Ši direktyva plačiai laikoma pramoninių avarijų politikos etalonu ir jos pavyzdžiu seka daug kitų pasaulio valstybių rengdamos savo teisės aktus.

Iš valstybių narių ataskaitų analizės matyti, kad Seveso III direktyva ES apskritai įgyvendinama gerai ir kad, palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu, Seveso III direktyvos nuostatų įgyvendinimas pagerėjo. Tačiau COVID-19 pandemija taip pat sukėlė konkrečių sunkumų vykdant patikrinimus ir išbandant išorės avarinius planus. Kitas ataskaitinis laikotarpis bus svarbus siekiant patvirtinti, kad šie sunkumai iš tiesų buvo susiję.

Atsižvelgdama į tai, Komisija pripažįsta, kad reikia toliau dėti pastangas siekiant užkirsti kelią didelėms avarijoms, kaip raginama Europos žaliojo kurso komunikate ir Nulinės taršos veiksmų plane. Tai taip pat susiję su naujomis 2024–2029 m. Europos Komisijos politinėmis gairėmis, kuriose vienas iš pagrindinių prioritetų yra ES parengties ir saugumo darbotvarkė.

Todėl Komisija tebėra įsipareigojusi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, kad pagerintų pramoninių avarijų prevenciją, pasirengimą joms ir reagavimą į jas ir užtikrintų suderintą Direktyvos įgyvendinimą 27 ES valstybėse narėse. Komisija toliau stengsis stiprinti pramoninių avarijų prevencijos, pasirengimo joms ir reagavimo į jas geriausios praktikos mainus su valstybėmis narėmis ir sudaryti sąlygas joms tarpusavyje pasidalyti per praeities avarijas sukaupta patirtimi.

Be to, Komisija pripažįsta, kad reikia dėti daugiau pastangų visuomenės informavimo ir komunikacijos srityje, kad būtų išlaikyta saugos kultūra ir sudarytos palankesnės sąlygos veiksmingai reaguoti įvykus avarijoms. Sauga – tai ne išlaidos, o investicija[40].

([39]) Iš EMARS gauti duomenys, neapimantys duomenų apie naujai parengtus pranešimus apie avarijas, kai pranešimai gali būti dar rengiami, ir duomenų apie vis dar tiriamas avarijas. Be to, EMARS skelbiami duomenys yra neišsamūs, nes apie incidentus gali būti pranešama praėjus vidutiniškai nuo šešių mėnesių iki dvejų metų po incidento.

([40]) Didelės avarijos gali turėti tiesioginį ir netiesioginį poveikį, susijusį su didelėmis galimomis išlaidomis, pavyzdžiui, išlaidomis žmonėms (nefinansinėmis ir finansinėmis) ir išlaidomis, susijusiomis su evakuacija, žala pastatams, verslo sutrikdymu, laikinu verslo perkėlimu ir reagavimo į nelaimes tarnybomis. Be to, galima įvertinti platesnio masto poveikį, pavyzdžiui, poveikį nedarbo lygiui ir būsto rinkai, aplinkos apsaugos sąnaudas, poveikį nacionalinei tiekimo grandinei, poveikį aviacijos pramonei ir atsako į tyrimą išlaidas vyriausybei. RR1055 *Modelling the economic impacts of an accident at major hazard sites* (hse.gov.uk) („Avarijos didelio pavojaus objektuose ekonominio poveikio modeliavimas“); hazards-26-paper-46-modelling-the-human-and-economic-costs-of-major-industrial-accidents.pdf (icheme.org).

Pasikeitus geopolitinei padėčiai ir atsižvelgiant į tai, kad klimatas Europoje šyla dvigubai sparčiau nei vidutiniškai pasaulyje, prisitaikymo prie klimato kaitos saugos, saugumo ir aplinkosaugos aspektų sąsaja yra svarbus Komisijos 2025–2029 m. prioritetas. Šiuo atžvilgiu Seveso III direktyva yra viena svarbiausių priemonių siekiant įgyvendinti naujosios ES pasirengimo krizėms strategijos[41] prioritetus, geriau valdyti riziką, pasirengti krizėms ir didinti mūsų gyventojų saugą ir saugumą. Kartu su švarios pramonės kursu[42] tai taip pat bus tvaraus Europos klestėjimo ir konkurencingumo pagrindas.

([41]) Bendras Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl ES pasirengimo krizėms strategijos, JOIN(2025) 130 *final*, 2025 3 26.

([42]) Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Švarios pramonės kursas. Bendros konkurencingumo ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo veiksmų gairės“, COM(2025) 85 *final*, 2025 2 26.